

Alduna

lírai napló

Első nap,

alkonyodik, egy ösvényen lemegyünk a Dunához. Kisvíz van, száraz lábbal járunk a meder homokján. Kutya- és embernyomok. Innen beljebb, a víz alatt van egy falu, Ógradina. Onnan kapta a nevét, hogy a folyó itt, alig egy kilométerre a Kis-Kazán-szoros után, a sziklafalakat elhagyva széles, nyugodt ligetekhez ért.

Nincsenek már meg ezek a széles, nyugodt ligetek. Ez a terület most Jeselnicához, Ógradina valamikori szomszéd falujához tartozik. De Jeselnica is máshol van ma, mint azelőtt. Minden máshol van, mint azelőtt. Ötven éve még Duna-sziget is volt itt: Ógradina szigetét ma negyvenméternyi víz takarja. Jeselnicának 1911 és 1918 között magyar neve is volt, Dunaorbágy. Jobb későn, mint soha.

A hegyről a Dunába folyó patak az egyetlen biztos pont ezen a tájon, ez ugyanúgy megvan a régi és a mai térképeken. Épp itt állunk, a befolyásnál. Az úton fedett kőkereszt, rajta a halott település neve és két dátum: 1458–1970.

A 2018. év egyik hónapját töltjük itt a feleséggel és az érkező fiunkkal.

Második nap,

bátrabbak az itteni madarak. Rozsdafarkú száll mellém a párkányra, barázdabillegető lépeget a stégen, fecskéfészek a terasztól karnyújtásnyira. Cinkék pattognak a fákon. Ponty vergődik a vödörben, a konyhaszekrényben három kölyökmacska lakik. Háromhetesek, három különböző színvilág.

Elsőreggeles Google Translate-ismerkedés a vendéglátóinkkal, Julietával és Gigivel a konyhában. Frissnyugdíjasok, Orsován laknak. Az év nagyobb részét mégis itt töltik, a várostól tíz kilométerre, ebben a folyóparti nyaralóban. A fordítóprogrammal egészítem ki a szakadozott románomat, és mutatom a képernyőt: estére hozok egy üveg bort. Gigi figyelmeztetően feltartja a mutatóujját, majd visszavonul a tablethez. Egy perc múlva megszólal magyarul egy női géphang: „Hoz-ha-tod-a-bo-ro-dat”.

Gigi 1957-ben született Orsován. 1970 után, tizenhárom éves korában át kellett költöznie egy másik városba. Azt ugyanúgy Orsovának nevezték el, inkább technikai okokból, mint a régi emlékére. Mert az új nem emlékeztetett a régire. Akkor se, ha a bontási anyag nagy részét felhasználták az újnál. A régi város helye 1972, a Vaskapu-erőmű beüzemelése óta víz alatt van. A Duna itt már nem is folyó, hanem víztározó. Helyenként nyolcvan-száz méter mély, és a duzzasztás hatása több mint százötven kilométerrel a gát fölött is látható. A gát előtt, a legmélyebb tíz-húsz méteren tökéletes sötétség van, áll a víz, és halott, mint a Hold. Baktériumok sem élnek odalent.

Gigi érdeklődve lapozgatja a régi város fotóit, amiket hoztam. Látszik a tekintetében, hogy nem érti, mi a fene közöm van nekem ehhez az egészszhez, Orsovához, a régi városhoz, de az érdeklődése nagyobb. Mondja az utcákat, néha sóhajt egyet, mutatja, hogy merre nőtt fel. Közben azon gondolkodom, milyen lehet a kisvárosi tiniből lakótelepivé lenni.

Minden ismerősöddel együtt, ugyanakkor.

Kétszintes nyaraló, miénk a felső szint. Nagy terasz, szőlő fut a korlátján. Alattunk a nyárikonyha, ami nem is az épület része, mert a ház külső falához rendeződik, nyitott a Duna és a kert felé. Hihetetlenül közel vagyunk a vízhez. A konyhaasztaltól nyolc-tíz méterre már a csónakok himbálóznak. Úgy volt, hogy Orsován lesz a szállásunk, az végül nem jött össze – most látjuk, mekkora szerencsénk lett. Orsova lényegében egy lakótelep, aminél bármi jobb, ennél a helynél viszont minden rosszabb. Ez a hely egy csoda.

Sok a műanyag szemét a Dunán. Az I. világháború alatt éjszaka is jártak a hajók, ezért égő lampionsorral volt kivilágítva a Duna hajózható sávja. Nem él már senki olyan, aki látta. A lampionsor két oldalán a háború nyitányának két szereplője figyelte egymást lőtávolon belül – ezt a bójasort mégis tiszteletben tartották mindkét oldalról.

Mesélem Tibor barátomnak a Google Translate-jelenetet a borral. Azt mondja, vegyünk fel meredekebb témákat. Gépi hangon meg is mutatja, mire gondol: „*mi-a-ba-jo-tok-Tri-a-non-nal?*”, „*Clemanceau me-nye-egy-kur-va*”, „*hazugságban-éltek*”, „*mi-azt-hazudjuk-hogy-ti-hazudtok*”, „*mi-is*”. A szülőkkkel is ki kéne próbálni ezt a fajta kommunikációt, sokkal kevesebb indulat fér a gépi hangba: „*miért-akkor-ki-legyen-ezek-helyett?*” vagy „*lop-nak-lop-nak-de-azok-is-lop-tak*”.

Gigi mutatja, hol volt a régi Ógradina. A még régebbi Ógradina pedig a hegyről költözött le a víz mellé, a vadállatok elől – olvastam a neten, és mondanám, de ezt nagyon körülményes volna beírni a Google Translate-be.

Azt mondja, a túloldalon, a szerbeknél jó bor van, majd megmutatja. Megint mondanám, amit olvastam: a régi Magyarország legmélyebben fekvő szőlője Weinfurtner Zsigmond orsovai gazdáé volt Zsupaneken, tengerszint felett hatvan méteren. Ha mondanám, vajon bántó lenne, hogy „régi Magyarország”? Nem barátiabb, hogy Kárpát-medence? Mert pontosnak nem pontosabb. Igen, állítsam hamar be a tapintati szintet, mégiscsak itt leszünk egy hónapot, valamint mégse vagyunk állatok.

De Clemanceau menyé akkor is kurva.

Weinfurtner Zsigmond neve máshol is előfordul: az ő szőlőjében találtak római leleteket, talán Téglás Gábor írt erről.

Nagyjából velünk szemben, a szerb oldalon van a Traianus-tábla, amit a hatóságok megemelték az elárasztáskor, hogy ne maradjon a víz alatt. A Széchenyi-táblát nem emelték fel. Mondjuk, azt nem is lehetett volna, háztömbnyi méretű volt. Ja, és nem is tábla volt, hanem bevésés. A szándék vélhetően az volt, hogy ne lehessen leverni, álljon ott örök időkre. Ott is van. Csak az új tájba nem fért bele.

Clemanceau menyé egy kurva.

Traianus-tábla, ami ma is megvan tehát, lejjebb pedig, Szörényvárnál Traianus-korabeli híd állt. Ezen keltek át a rómaiak, amikor lerohanták Daciát.

Tanulságos eset Böhm Lénárt hatalmas könyvéből (*Dél-Magyarország vagy az*

ügynevezett Bánság külön történelme, Pest, 1868), mi következhet abból, ha latin betűkkel írunk egy gombára. „Midőn Traján sok akadály után végre közeledett a vidékhez, hol a dáciaiak táboroztak, egy nagy pöfeteget vittek hozzá, melyre latin betűkkel az volt írva, hogy szövetségesei tanácsolják neki, hogy vonulna vissza s tartana békét. E baljóslatú jel, mely a babona akkori idejében minden más, kevesebbé fölvilágosodott emberben komoly tünődést okozott volna, Trajánnál legkisebb hatást sem idézett elő, ellenkezőleg, harczra készítette.”

*

Nyisztor József magyar fogorvos, ő segített rátalálni Gigiékre. Orsovai rendelőjét, ahogy egy tíz évvel ezelőtti interjúban áll, magyar klasszikus festmények reprodukcióival díszíti, és vannak (voltak?) netről szerzett, kinyomtatott magyar klasszikusok is, amelyekbe eddig (addig) csak ketten lapoztak bele. Ő itt lakik kétszáz méterre tőlünk, a patak, a szoros irányába. Megnyugtató, hogy van magyar a közelben.

Orsován a legutóbbi népszámlálás szerint a bő tízezer lakosból ötvenhárom magyar.

Józi azt mondja, épségben megvan az a kilencvenéves bácsi, akit a telefonban említett, és akivel képek meg az ő emlékei alapján megpróbálhatok felrajzolni valamiféle Orsova-térképet, utcahálózatot, intézményeket stb. Merthogy egyszerűen nem létezik várostérkép. A Széchényi Könyvtárban kerestem, de ekkora városokról a 20. század elején még nem nagyon készültek ilyenek. Később a román állam se tüsténkedett az ügyben, a hatvanas évektől pedig nyilván nem készítettek, hiszen már tisztában voltak vele, hogy lebontják a várost. Esetleg az önkormányzatnál lehet valami régi közműtérkép? És, tehetném fel a kérdést: minek? Miért lenne jó nekem, ha találnék egy ilyet? Nem teszem fel a kérdést.

Gigi a stég alatt jár szomszédolni. Addig, amíg nem emelkedik meg a Duna. Azt mondják, a napokban jön rá másfél méter. Rózsaszín alkony, lentről zöld hegyek tükröződnek vissza. Bedobja a csalit, ez felvesi a vizet, és ahol felvesi, ott az esti ég tükröződik: zöld tükörkép közepén hullámzó rózsaszín körök.

*

Ebédidőben Orsova, majd Szörényvár. A Lidl volt a célpont, ott lehet kapni olyan ausztrál shirazt, amit Magyarországon nem. Aztán a Carrefourban zártunk. Érezhetően többet időztünk a gyerekuharészlegen. Felhívtuk Józsit, hogy segítsen, hogyan kérjük a magyar kártyát az áruházban. Láttam már Ausztriában, máshol is a mi ügynevezett magyar kártyánkhoz hasonlót, gondoltam, itt is van. Csak más néven. Azt mondta, biztos nem fogunk kapni. De félóra múlva hívott: szerzett, és délután bedobja. Akkor hát snapszerezni fogunk Gigiékkel!

Hazafelé fel akartunk menni az Allion-hegyre, ami Orsovával szemben van, a valamikori Ada-Kaleh sziget magasságában kezdődik. Nem túl magas hegy, de biztos jó a kilátás. Annak idején, amikor a sziget török fennhatóság alatt volt, az osztrák–török háború alatt erről lőttek Ada-Kaleh-re. Kinéztem a neten az utat, fel lehet menni kocsival. De nem a miénkkel, és nem azon az úton. Köves, kavicsos, a korábbi autóval meglelt volna, ezzel nem mertük. Van egy másik út,

Szörényvár felől, a Kárpátokon kívülről, talán majd onnan megpróbáljuk. Terhes nővel nem játszunk túlélőtúrát.

Mielőtt hazaértünk, elugrottunk a Kis-Kazán-szorosba welcome-fotózásra. Biztos voltam benne, hogy át tudnék dobni egy követ a szemközi sziklafalra. És hát nem. Százötven méter széles a víz, de kevesebbnek tűnik. A Kis-Kazánban még az eredeti Széchenyi-út van, ez az egyetlen szakasz, ahol megmaradt, ez volt a legmagasabban. A Nagy-Kazánban teljesen víz alatt van, és nem is építettek helyette másikat, hanem átvágták a hegyet, és belül, Dubova felé fut az út. Így a Nagy-Kazánt vagy hajóról, vagy a szerb oldalról lehet csak megnézni.

Átrendeztük a teraszt, ha már itt fogunk élni. Középre vittük az asztalt a székel és a paddal, most a Dunával szemben ülünk, és épp elér odáig a hosszabbítóm, ha kell a lámpához vagy a laptopoz. Távcsővel tökéletesen látszik a Traianus-tábla. Olykor elmegy arra egy motorcsónak turistákkal, áll két percet, és vissza.

Bűbájosak a nagyfejű kismacskák, délutáni kölyökmacska-fotózás. Aztán közös képek Gigivel és a cujkájával itt, ott, amott. Vacsorával kínálnak. Olajbogyó és halleves. Közé sincs a mi halászlénkhez, fura paprika nélkül. Kitaláltuk, hogy holnap-holnapután mi főzünk, pörköltet, dödöllével.

*

Mégse fogunk snapszerezni Gigiékkel. Nem firtattam, miért. De szerintem jól érzem, hogy nem. Amikor mutattam neki az asztalnál, a sóvárgásnál csak az ijedelem volt nagyobb.

Google Translate segítségével szótárt állítunk össze, a hónapunk végére gyönyörűen fogunk beszélni románul.

Több nagyobb kirándulást is tervezünk innen.

1. Vidin-Calafat-Bor, avagy Bulgária és Szerbia

2. Almás-vidék

3. Herkulesfürdő

4. Transalpina – Gigi javaslatára, mégpedig Târgu Jiu (Zsilvásárhely) felé, azaz a Kárpátokon kívülről, odaát pedig Szászsebes és Petrozsény érintésével vissza. Ezt majd május 14. felé, a második blokkban csináljuk meg. A hónap felénél ugyanis el kell mennünk pár napra Magyarországra: munka, orvos, család, Zala és Pest.

És ha már ideát-odaát: hivatalosan mi most „odaát” vagyunk. Orsova és a környék egy Ceaușescu-időbeli átszervezés miatt egy regáti, Kárpátokon kívüli megyéhez, Mehedinți-hez került, azaz hivatalosan Olténiában van, nem Erdélyben. Ennek a Mehedinți-nek a székhelye Szörényvár, a megye pedig érdekes módon épp egy közeli erdélyi várról, Mehádiáról, Miháldról kapta a nevét. Káosz, csak Hunyadi János tudna itt rendet vágni. Már ha rendezné magában az identitási kérdéseket.

Velünk szemben hatalmas szénszállító hajók, egész gyártelep elérne rajtuk, többemeletnyi szénkupacok. A régi MAHART-os terminológiával az illet úgy mondták, hogy viszünk egy *tepsi* szenet.

Itt szomorkodunk, nézzük a hajót meg a bontatlan pakli kártyát. A végén még unatkozni fogunk.

PRINT

ELŐFIZETÉSI AKCIÓ – TAVALYI ÁRAKON

A Jelenkor folyóirat a 2020-as évre is az előző évi áron fizethető elő. A lap így félévre 5940, egész évre 10 890 forintba kerül.

WEB

JELENKOR.PDF HAVI 500 FORINT AZ IRODALOMÉRT

A Jelenkor folyóirat PDF-formátumban is megvásárolható, lapszámonként mindössze 500 forintért. Sőt, aki a teljes 2020-as évre előfizet, kedvezményes áron, 5000 forintért hozzájut a folyóirat egész évfolyamához.